

Hans Spreitzer: Der Altnomadismus des Klagenfurter Beckens. (Zur Geographie der deutschen Alpen, Professor Dr Robert Sieger zum 60. Geburtstage gewidmet von Freunden und Schülern. Wien 1924, с. 70—87).

Сточарење у целовачкој котлини писац приказује на основи властитих испитивања и извештаја добивених од појединих општина на формуларе које им је слао за одговоре. Поменуто котлину узима у обичајеним границама: на Југу су јој Караванке, на Западу у њу урачунава општину св. Мартина код Бељака, на СЗ-у Химелберг и Шаумбоден, а на Северу Рабинг.

Целовачка је котлина претежно земљорадничка област, уз то и један од најгушће насељених крајева Корушке. Али и поред тога ни у једном делу источних Алпа није сточарење изражено у толикој мери као онде. Узрок лежи у томе што је целовачка котлина ограђена са свих страна планинама у којима су пространи и добри пашњаци. Поред интензивне земљорадње то је омогућило да се становништво бави у велико и сточарством.

По вредности и значају различити су пашњаци у околним планинама. Као најбољи се сматрају они на СИ и СЗ од котлине, и то у Сауалпима, Цирбицу, на штајерско-корушкој граници западно од Најмаркта, као и у Алпима у долини Крке. У њима има влажних крајева по одних за гајење говеди и коња. Због стрмости падина и сиромаштва у води слабији су пашњаци у Караванкама, али ипак имају значаја због њиховог великог пространства, лаке приступачности и погодних имовинских односа. Уз то су као сувљи највише искоришћени за гајење оваца.

Сем у околне планине Пајерхе, стоку из целовачке котлине терају и даље, на јужне обронке северно од Муре, у дравску долину до Малте и Мела. На свим су странама врло zgodни излази за стоку, планине су приступачне и лако пролазне због многих превоја. Удолина од Фелдкирхена (Трг) до Химелберга представља праве вратнице којима се тера највећи део стоке у област Флатнице и Турахера.

На пашњаке од стоке изгоне највише говеда, затим овце, коње, козе и нешто свиња. Године 1923. било је на пашњацима поред друге стоке око десет хиљада говеда. — Поједина села различито учествују са изгоном стоке. Поред географских прилика узроци су томе и у многоструким привредним и имовинским односима. Понајвише изгоне стоке оне општине које преко својих удружења узимају под аренду пашњаке од великопоседника, нарочито од грофа Шварценберга, и оне које имају сервитско право на простране пашњаке у Караванкама. Општине које највише учествују изгоне процентуално 65% од своје стоке, све друге мање, неке никако. Средња вредност изагнате стоке на пашњаке чини 13.2% целокупног броја.

Као у свим источним Алпима и онде се запажа опадање сточарења у правцу од СЗ ка ЈИ. Узрок је у опадању висина планинских у том правцу и пустог кречњака у Караванкама.

Пашњаци се различито искоришћавају. Дobar део од њих је приватна својина. Један део њих држе општине као властито добро, или имају сервитско право на њима. Сем тога добар део пашњака припада великопоседницима, који их дају под кирију или под аренду. Од особито су значаја пашњаци у властитој обради, на њих гоне највише стоку за мужење. Али се ипак највише стоке ($\frac{2}{3}$) изгони на пашњаке великопоседника. На пашњаке онамо иду више мушке снаге, него женске.

Најдаљи пут који стока превали од села до планине износи 1—2 дана, и то до штајерско-корушке границе. Одстојање опада према ЈИ; села испод Караванки оставе ретко више од шест сати.

У трајању испаше играју улогу природни и привредни односи. За стоку на коју се плаћа кирија одређен је термин за изгон и сјављивање. Само на пашњацима у властитој обради траје испаша дуж времена.

Стоку истерују на пашњаке најраније у почетку маја, а обично прве две недеље јуна месеца. Рано се и сагони, уобичајен је здиг 8 септембар (Мала Госпођа). Тако је средином септембра највећи део стоке у селу. Најраније се сагони теглећа марва, нарочито коњи. Испаша просечно траје 80—90 дана.

П. Шобајић.

Emile Haumont: La constitution géographique de la Yougoslavie. (Bulletin Zbornik, Zagreb—Split, 1924., с. 647.—654.).

Писац истиче значај савског и вардарско-моравског пута за унутрашње јединство наше државе, а околину Београда упоређује са Ил-де-Франсом, наглашујући тиме њен средишни положај. Даље испитује вредност граница наше државе, и налази, да релативно највише безбедности пружа наша источна граница.

Б. Ж. Милојевић.

Радослав М. Грујић: Организација дубровачке области Конавала од XII до половине XV века. (Споменик С. К. Академије, LXVI, 1926.).

Проучавања наших старих жупских области, њихових граница, уређења и одношаја, која је седамдесетих година прошлог века почео Ст. Новаковић, продужавана су од разних лица и с разним успехом све до наших дана. Потсећам само на лепе прилоге г. А. Поповића из старе Рашке у Чупићевој *Годишњици* или на недавне чланке г. Д. Лапчевића у овом часопису. Али, сем К. Јиречека, који је тај посао радио само у већим потезима, г. Р. Грујић је био први, који је узео за програм, да на основу нове, махом архивалне, грађе, проучи до појединости организацију једне наше старе жупе. За своју студију он је изабрао стару конаваоску жупу, једну од ретких, за које имамо доста очуване грађе сваке врсте. Свој задатак г. Грујић је у главном извео добро и дао неколико тачних запажања и констатација. Ово неколико наших напомена послужиће као допуна тој радњи.

Ја се не бих могао сложити са г. Грујићем у неколико општих тврдња. Пре свега, не видим на основу чега се могло казати, да се „већ у XI веку“ опсег требињске области „све више сужује на Приморје“, кад се то не да утврдити ни за сав XIII век. — Налазим, даље, да није довољно убедљив пишчев разлог, да је у Конавлима „православље могло имати не само превагу, него можда и искључиво све становнике Конавала под својом духовном влашћу“ с тога, што су до почетка XIII века владали том облашћу Византинци. Византинци су, како се зна, били врховни господари и Зете све до око 1180. године, па је она ипак била претежно католичка. Дубровник је до 1204. признавао врховну власт Цариграда, али православље у њему није „имало